

**EL LLIBRE
DE LA SETMANA**

Nàpols són mil colors i mil pors

PERFIL

D'ELENA FERRANTE NO SE'N SAP RES. AMB LA TETRALOGIA QUE COMENÇA AMB 'L'AMIGA GENIAL' -PER PRIMER COP EN CATALÀ- VIATJA FINS AL NÀPOLS DE LA DÈCADA DELS 40. LA SAGA ÉS UN FENOMEN A ITÀLIA I ALS ESTATS UNITS

MARINA
ESPASA

Deia l'escriptora Edith Wharton que les conclusions que es desprenen d'una història no s'han de buscar en el destí dels personatges ni en els comentaris que puguin fer, sinó en el tipus d'atmosfera que es crea explicant-la, en la llum que es projecta sobre qüestions que van més enllà de les seves fronteres. Si, un cop tancat el llibre, els personatges continuen vius, il·luminats per ell, la grandesa del llibre es podrà mesurar segons la llargada de la zona il·luminada: ¿no viu encara Emma Bovary en els caps de tots els qui n'hem llegit la història, encara que faci vint anys? No hi ha dubte que la intenció d'Elena Ferrante -sigui qui sigui qui s'amaga darrere d'aquest pseudònim, i això és del tot irrellevant- és que els seus personatges, la Lila i la Lenù, les amigues intimíssimes nascudes a la Nàpols de la dècada dels 40, visquin molt de temps després

que n'acabem de llegir les aventures i desventures sentimentals. Si ho aconseguirà, més enllà d'arrasar a les llistes de més venuts, són figures d'un altre paner.

L'amiga genial tracta un tema fèrtil: l'amistat femenina i els seus claroscurs, el que podríem anomenar l'alternança entre fraternitat i competència. ¿Com es va definint la personalitat d'una nena, d'una noia, d'una dona, en funció de la seva millor amiga? ¿Com reacciona cada vegada que l'amiga es compra un vestit nou que li queda bé, cada vegada que canvia de nòvio, cada vegada que treu un excel·lent? Ferrante indaga en el vaivé incessant entre l'admiració sincera i l'enveja inconfessable que marca les relacions entre amigues (amb les excepcions que es vulguin).

La dignitat del fulletó

L'estratègia literària que fa servir és atractiva: la veu narrativa és la de la Lenù, la noia aplicada que estudia però és lletja i poc seductora, mentre que la noia fascinant, estranya i rebel és l'altra, la Lila, aquella de qui sempre s'està parlant, però que no té veu. Així s'engreixa el vel de foscor que envolta aquest personatge. Però, a mesura que passen les pàgines, i amb l'excepció d'uns episodis misteriosos en què es produeix una certa alteració de la consciència de la Lila i que suposem que tindran continuïtat al llarg de la tetralogia, la descripció de la personalitat d'aquesta noia no és prou profunda ni està narrada amb prou subtilesa. Passa d'amençar un noi amb una falça a casar-se als 16 anys, convertida en una mena de Jacqueline Kennedy que costa de creure que surti d'una casa tan fosca com la seva.

L'AMIGA GENIAL
ELENA FERRANTE
LA CAMPANA / LUMEN
TRADUCCIÓ DE MARTA HERNÁNDEZ
PIBERNAT
512 PÀG. / 24,90 €

'L'AMIGA GENIAL' TRACTA UN TEMA FÈRIL: L'AMISTAT FEMENINA I ELS SEUS CLAR-OBSCURS, L'ALTERNANÇA ENTRE FRATERNITAT I COMPETÈNCIA

Seria injust no destacar l'extraordinari final d'aquest llibre, que, com no podria ser d'una altra manera segons les lleis del gènere (i això no és espatllar cap argument), és un casament: la descripció de "què és la plebs", i de l'angoixa de la protagonista, migpartida entre el món de la seva mare, de classe baixa i vulgar, i el món al qual ella vol accedir, l'intel·lectual, representat per un noi culte i pesadíssim, està feta de manera brillant i emocional. El que no s'entén és com, al costat d'un moment de veritat literària tan reeixit, s'hi col·loca una referència del tot tòpica al Quixot, o per què s'obre i es tanca el llibre llançant hams obvis i fàcils. El problema no és inscriure el llibre en la tradició del fulletó o de la novel·la seriada, cosa més que digna, el problema és fer-ho sense escriure com Dickens o com Balzac. I això no vol dir escriure frases complicades, sinó evocar la vida: la novel·la està situada en un barri humilíssim de Nàpols, durant uns anys de misèria, i la protagonitzen famílies de xarcuters, sabaters o carnisers. ¿On són les olors de les coles i dels embotits? No s'ensumen per enlloc. ¿On és la llum de Nàpols, la roba estesa pels carrers estrets, el gust dels dolços i dels pastissos? Falten tants detalls! La cançó potser més meravellosa de Pino Daniele, el cantautor més famós de Nàpols, es titula *Napule è*, i és un cant precisament als mil colors i a les mil pors que l'habituen. "La coneix tothom, però no en saben la veritat", conclou la cançó. De moment, molta gent coneixerà la Lila i la Lenù, però -a l'espera de la resta de la tetralogia- no sabem la veritat de la mena de cordó umbilical que les uneix. ♦♦

WIKIPEDIA

La guerra, al·lucinatòria i desmitificada

PERE
ANTONI
PONS

El traductor Francesc Franciscó-Busquets ho explica al pròleg d'aquestes *Històries de soldats*. Ambrose

Bierce (1842-1914), periodista i escriptor, va participar de jove en la guerra civil americana i l'any 1891 va publicar un llibre, *Històries de soldats i de civils*, que recollia quinze relats basats en l'experiència i que anaven acompanyats d'onze relats de terror. La present edició inclou només els bèl·lics.

Com ja indica el títol, les històries aquí recollides no tracten sobre la guerra més o menys en abstracte, sinó que se centren en les experiències individuals d'uns homes que,

tant en un bàndol com en l'altre, participaren en aquell conflicte fratricida. Un dels interessos de Bierce és explorar la insondable imprevisibilitat del comportament humà quan és abordat per les brutals calamitats de la guerra. N'és un exemple el conte *Parker Adderson, filòsof*, en què un espia condemnat a mort es pren amb valeros enginy el seu destí fins que li anuncien que l'execució és imminent: aleshores tot és pànic i animalitat desesperada.

El gòtic sinistre

Com tots els llibres de contes, aquest és desi-

gual. N'hi ha de memorables, però. És el cas d'aquells que, si bé són realistes, tenen una dimensió al·lucinatòria, d'un gòtic sinistre. En són exemples *El cas del Pont d'Owl Creek*, en què un personatge acompleix l'últim desig de la seva vida ja des de la mort (Borges degué inspirar-s'hi per escriure *El sur*); *Chickamauga*, en què un innocent vailet de sis anys és víctima de la crueltat més escruixidora, i *Un dels desapareguts*, una versió bèl·lica de *L'enterrament prematur* de Poe. Fascinants, tots tres tenen finals d'impacte.

HISTÒRIES DE SOLDATS
AMBROSE BIERCE
EDICIONS DE 1984
TRAD. DE FRANCESC BUSQUETS
192 PÀG. / 16,90 €

Ambrose Bierce tracta la guerra sense idealismes propagandístics, amb una lucidesa desmitificadora: "Morir al camp de l'honor, sí; però hi ha tanta humitat en aquest camp!". No és només que mostri, amb gràfica cruesa, tant la violència física -mutilats, morts- com l'anímica -l'angoixa, la por, el col·lapse sensorial del combat-. És, també, que sempre té a punt el detall casual i espantós, com el del soldat del Nord que mor amb l'uniforme tan ple de pols que els seus companys el prenen per un confederat. Tampoc no hi falten frases lapidàries, d'aquelles que fan tremolar. ¿Com defineix Bierce un home assassinat pel seu germà bessó? Com "l'obra mestra de la guerra civil". ♦♦